

Հովհաննես Թումանյան | Մի կաթիլ մեղրը

Մի գյուղացի իրենց գյուղում
Խանութ սարքել, բան էր ծախում:
Օրվան մի օր մոտիկ գյուղից,
Մահակն ուսին, շունն ետևից

Ներս է մտնում մի զրո չոբան.
— Բարի օր քեզ, ա՛յ խանութպան,
Մեղրը չունե՞ս,
Մի քիչ տաս մեզ:
— Ունեմ, ունեմ, չոբան ախպեր.

Ամանդ ո՞ւր է, ամանդդ բեր,
Ինչ տեղից որ ինքդ կուզես,
Էս սրհաթին քաշեմ տամ քեզ:

Էսպես հանգիստ, էսպես սիրով,
Մեղրից անուշ լավ խոսքերով

Մեղր են քաշում. մին էլ հանկարծ
Մի կաթ մեղրը ծորում է ցած:
— Տը՛զզ, էն կողմից մի ճանն գալի,
Էս կաթիլին վեր է գալի:
Ճաննի վրա, թաքուն-թաքուն,

Էս խանութի տիրոջ կատուն
Դուրս է ցատկում,

Թաթով զարկում...

Բայց հենց կատվի ցատկելու հետ
Հովվի շունը իսկույն ներթ

Հաֆ է անում,
Վեր է կենամ,
Խեղճ փիսիկին
Դընում տակին,
Ձեռաց խեղդում

Ու շրպրտում:

— Խեղդե՛ց, խեղդե՛ց, վա՛յ, իմ կատուն,
Ա՛յ սատկես դու, շան որդու շուն,-
Բարկանում է խանութպանը
Ու ձեռն ընկած մոտիկ բանը

Տուր՝ թե կտաս շան ճակատին,
Շուռ է տալի կատվի կողքին:

— Վա՛յ, ձեզ մատա՛դ, ապան շունըս,
Իմ ապրո՛ւստըս, տե՛ղըս, տո՛ւնըս...
Տունըդ քանդվի, ա՛յ խանութպան,

Անխիղճ, լիրբ, չար, ֆրլան–ֆրստան,
Ո՞նց թե դու իմ շանը զարկե՛ս,
Դե, զարկելը հիմի դու տես...
Գոռում է մեր աժդահակը,

Մեծագլուխ իր մահակը

Ետ է տանում ու ցած բերում,
Խանութպանին շեմքում փրռում:

— Ըսպանեցի՛ն... հա՛յ, օգնությո՛ւն...

Ու թաղից թաղ, ու տանից տուն
Ձեն է տալի մեկը մյուսին.

— Հա՛յ, օգնությո՛ւն... ըսպանեցի՛ն...

Վերի թաղից, ներքի թաղից,
Ճամփի վրից, գործի տեղից,
Ճիչով, լալով,
Հարայ տալով,—

Էլ հերն ու մեր.

Քիր ու ախպեր,

Կին, երեխեք,

Ընկեր տղեք,

Չոքանչ, աներ,

Քավոր, սանհեր,

Քեռի, փեսա...

Ինչ իմանաս էլ՝ ո՛վ է սա,

Գալիս են ու անվերջ գալիս,

Ով գալիս է՝ տուր թե տալիս.

— Տո՛, կոպիտ արջ, տո՛, վայրենի,

Էս տեսակ էլ բա՞ն կրլինի.

Դու առուտուր եկար անես,
Թե՛ իր շեմքում մարդ ըսպանես...

Մին ասում են՝ տասը զարկում,

Աղցան անում, մեջտեղ ձրգում,
Իր շան կողքին երկար ու մեկ:
— Դե՛, ձեր մեռելն եկեք տարեք:
Ու էստեղից բոթը գրնում,
Գրնում մոտիկ գյուղն է հասնում.

— Հե՛յ, օգնեցե՛ք,
Մեռած հո չեք,
Ըսպանեցին մեր գյուղացուն...

Ինչպես շրնաճանճի մի բուն
Քանդես, թողնես,

Էն ճանճի պես
Ամբողջ գյուղով օրդու կապում,
«Բու՛հ» են անում, դուրս են թափում
Ամեն միներ առած մի բան.

Որը ձեռին մի հրացան,
Որը եղան, ցաքատ կամ սուր,
Որը թի, բահ, որը շամփուր,
Որը կացնով, որը փետով,
Որը ձիով, որը ոտով,
Որն անգրտակ, որը բոբիկ —

Դեպի դուշման գլուղը մոտիկ:
— Տո՛, էսպես էլ անիրավ գլո՛ւղ.
Ոչ խիղճ ունեն, ոչ ահ-երկյուղ.
Մարդ զընում է առուտուրի,
Հավաքվում են՝ քաշում սրբի:

Թո՛ւ ձեր գեղին, միջի մարդին,
Ձեր նամուսին, ձեր աղաթին...
Գընա՛նք, զարկե՛նք,
Ջարդե՛նք, կրակե՛նք...
— Հա՛յ, հո՛ւյ, հառա՛ջ, դե՛ ձեզ տեսնե՛մ...

Ու դուրս եկան իրարու դեմ,
Հա՛ զարկեցին ու զարկեցին,
Կոտորեցին, կըրակեցին,
Ինչքան ավել կոտորեցին,
Էնքան ավել կատաղեցին,

Ջարդեցին իրար,
Ջընջեցին իրար,
Կորան, զընացին
Գետնին հավասար:

Դու մի՛ ասիլ, մեկը մեկից

Էսքան մոտիկ, սահմանակից
Էս գլուղերը հարկ են տալի

Ամեն մինը մի արքայի:
Մի տերության թագավորը,
Երբ լսում է էս բոլորը,

Արձակում է հրովարտակ
Ժողովրդին իր հրապատակ.
— Հայտնի լինի մեր տերության,
Զինվոր, բանվոր, ազնվական —
Ամեն շարքին

Ու աշխարհքին,
Որ անօրեն ու դավաճան
Մեր դրացի ազգը դաժան,
Երբ մենք քնած էինք սիրով,
Մեր սահմանը մըտավ գոռով,

Ու կոտորեց սուրը ձեռին
Մեր սիրելի գավակներին:
Արդ, սըրահար ու հըրակեզ
Մեր որդիքը կանչում են մեզ,
Եվ մենք, ընդդեմ մեր իսկ կամքին,

Պատվեր տըվինք մեր բանակին,
Թընդանորթով մեր ավերող
Ու աստուծով մեծակարող,
Հանուն արդար ու սուրբ դիսի
Մըտնի հողը մեր ոսոխի:

Մյուսը նույնպես իրեն հերթին
Գրեց գորքին, ժողովրդին.
Մարդկանց առաջ և աստրծու,
Բողոքում ենք մեր դրրացու
Վարմունքի դեմ և չար, և նենգ,

Որ ոտքելով ամեն օրենք,
Բորբոքում է կրոնի ու վեճ
Հին հարևան ազգերի մեջ,
Քանդում սիրո դաշը կապած:
Արդ՝ ակամա մենք ըստիպված,

Հանուն պատվի, արդարության,
Հանուն թափված անմեղ արյան,
Հանուն ազատ մեր աշխարհիքի,
Հանուն աստծու և իր փառքի —
Բարձրացնում ենք մեր ձայնն ահա

Ու մեր սուրը նորա վրա:
Ու ըսկսեց կրոնիվն ահեղ:
Շոինդ, որոտ էստեղ, էնտեղ:
Կըրակն ընկավ շեն ու քաղաք,
Արյուն, ավեր, ճիչ, աղաղակ,

Ամեն կողմից սարսափ ու բոթ,
Ամեն կողմից մեռելի հոտ...
Ամառ, ձմեռ,
Ողջ տարիներ
Մըշակն անբան,

Դաշտերն անցան,
Ու, կրռիվն չըդադարած,
Սովը եկավ համատարած:
Սովը եկավ — սովի հետ ցավ,
Ծաղկած երկիրն ամայացավ...

Իսկ մնացած մարդիկ իրար
Հարցնում էին սարսափահար,
Թե ո՞րտեղից արդյոք ծագեց
Էս ընդհանուր աղետը մեծ: